

діяльності професіоналів та дослідників соціальної роботи дозволяє виявити, що найпоширенішим втіленням їх професійної творчості та вираженням професійної індивідуальності є клас технологій щодо надання послуг різним групам клієнтів, зокрема, з урахуванням досвіду різних країн. Разом із тим поступово формується запит й на оновлення стандартів соціальної роботи, що потребує застосування технологій другої класифікації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про соціальні послуги». Відомості Верховної Ради. 2019. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. <https://naqa.gov.ua/>
3. Заверико Н. В. Технологія соціальної / соціально-педагогічної роботи. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. За заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ, Сімферополь. Універсум, 2012. С. 513-514.
4. Купенко О. В. Формування проєктної компетентності майбутніх бакалаврів соціальної роботи в процесі професійної підготовки: моногр. Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. 393 с.
5. Технології освіти дорослих: навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, Н. Г. Ничкало, О. В. Купенко та ін.; за ред. д-ра пед. наук, проф. О. М. Пехоти. Миколаїв : Іліон, 2021. 396 с.
6. Pehota O. Individuality of the teacher: the manual for students and teachers. Mykolaiv: Ilion. 2011. 196 p.

Галина Лещук

доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Іван Галаган

магістрант освітньої програми «Соціальна педагогіка»,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ДИТЯЧА БЕЗДОГЛЯДНІСТЬ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ: ФАКТОРИ

У статті проаналізовано проблему дитячої бездоглядності як соціальну та соціально-педагогічну проблему. Розкрито фактори, які сприяють поширенню явища дитячої бездоглядності.

Ключові слова: діти, бездоглядність, фактори, соціально-педагогічна робота.

Явище дитячої бездоглядності і безпритульності є складним і неоднозначним, адже ці діти є жертвами не лише власних родин, але й байдужості оточуючих та суспільства. В Законі України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року вперше було надано юридичне визначення дитячої безпритульності: «безпритульні діти – діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання» [2].

Найчастіше виділяють три групи факторів, які провокують появу дитячої бездоглядності: макросоціальні (економічна криза, безробіття, голод, епідемії, інтенсивні міграційні процеси і т.д.), мікросоціальні (внутрішньосімейні фактори) та психологічні (різні психофізичні аномалії). У цій класифікації, однак, не враховуються деякі фактори сприяння бездоглядності (наприклад, процеси урбанізації, глобалізації); та відсутня їх чітка диференціація всередині кожною групи.

Бездоглядність та бродяжництво – це поліфакторне явище, яке слід розглядати як результат впливу комплексу нерівноцінних зовнішніх та внутрішніх факторів. Подібне розмежування допомагає також координувати спрямованість превентивних дій у рамках соціальної та соціально-педагогічної роботи [1].

До *зовнішніх факторів*, які сприяють виникненню дитячої бездоглядності відносимо:

1) соціально-економічні, які порушують або суттєво змінюють звичний спосіб життя та рівновагу у суспільстві:

а) процес урбанізації. Більшість бездоглядних дітей – мешканці міст (майже 80%). Жителі села складають трохи більше 20%. Перенаселеність міст ускладнює близькі відносини людей, робить їх більш роз'єднаними. Урбанізація роз'єднує і членів сім'ї: сімейні відносини підмінюються іноді професійними або дружніми;

б) наслідком процесу глобалізації стає безробіття, міграція, платні освітні послуги. Усі ці явища можуть стати причиною дитячої бездоглядності та навіть бездомності;

в) втрата економічної та соціальної стабільності в сім'ях.

2) соціально-психологічні фактори:

а) труднощі у комунікації з дорослими. У дитячих закладах інтернатного типу основною причиною дитячих та підліткових втеч є жорстоке ставлення дорослих. У зоні конфліктності з батьками перебувають до 3/4 дітей, 15% батьків застосовують фізичні покарання. Можна виділити такі внутрішньосімейні фактори бездоглядності: аморальна поведінка батьків (пияцтво, злодійство, бродяжництво тощо); психологічне (залякування, пригнічення волі дитини, приниження, надмірно авторитарна поведінка батьків) та фізичне насильство в сім'ї; розлучення батьків; порушення ролей у сім'ї (подружжя ведуть себе по

відношенню один до одного як мати і син , як батько і дочка , виключаючи дитини з системи дитячо-батьківських відносин); відсутність одного з батьків;

б) несприятлива ситуація спілкування зі однолітками. Неприйняття у зв'язку з різними соціальними та особистісними характеристиками (маргінальна сім'я, матеріальна незабезпеченість, погана успішність, наявність соматичних захворювань і т. п.) з боку просоціальних неформальних груп веде до включення індивіда в різні групи девіантної спрямованості [3].

Серед *внутрішніх факторів дитячої* бездоглядності можна виділити:

– психофізичні аномалії, які спостерігаються у 3-5% дітей, зокрема, сутінковий стан свідомості у деяких хворих на епілепсію та істерію , «сенсорна спрага», некритичність мислення при затримці розумового розвитку; акцентуації характеру в підлітковому віці за гіпертимним (імпульсивність, підвищене прагнення самостійності), істероїдного (егоцентризм проявляється у демонстративних втечах) та нестійкому (підлітки тікають від труднощів, неприємностей та випробувань) типам;

– особистісні особливості, обумовлені несприятливою соціально-психологічною ситуацією розвитку: несформованість самоідентичності та поведінки.

Список використаних джерел

1. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям: метод. посіб. / Авт.: Безпалько О.В., Гурковська Л.П., Журавель Т.В. та ін. К.: Видавничий дім «КАЛИТА», 2010. 376 с.

2. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04. 2001. № 2402-III. Відомості Верховної Ради. 2001. № 30. С. 142.

3. Хмурина Т.О. Аналіз проблеми безпритульності та бездоглядності дітей та особливості їх реабілітації. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38). С. 309–311.

Миколів Олександра

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

факультет педагогіки і психології,

Тернопільський національний педагогічний

Університет імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ МОБІНГУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Автор піднімає питання щодо важливості організації практичної роботи соціального педагога у закладах загальної середньої освіти у сфері профілактики мобінгу як негативного явища психологічного, чи фізичного переслідування особистості у соціумі. У статті розглядається явище